

Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle

Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle

Valtioneuvoston periaatepäätös 16.10.2014

Maa- ja metsätalousministeriö 2015

Julkaisun nimi:

Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle

Julkaisija:

Maa- ja metsätalousministeriö

2/2015

ISBN 978-952-453-876-3 (Verkojulkaisu)

Sisältö

1. Johdanto	7
2. Strategian lähtökohdat ja tavoite	8
3. Strategian aikajänne	9
4. Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle	9
4.1. Visio	9
4.2. Strategiset päämäärät ja toimenpiteet	9
4.2.1. Päämäärä 1 ja siihen liittyvä toimenpiteet	9
4.2.2. Päämäärä 2 ja siihen liittyvät toimenpiteet	10
4.2.3. Päämäärä 3 ja siihen liittyvät toimenpiteet	11
4.2.4. Päämäärä 4 ja siihen liittyvät toimenpiteet	11
4.2.5. Päämäärä 5 ja siihen liittyvät toimenpiteet	12
4.2.6. Päämäärä 6 ja siihen liittyvät toimenpiteet	12
4.2.7. Päämäärä 7 ja siihen liittyvät toimenpiteet	12
Liite 1 Nykytilan kuvaus	13
Liite 2 Täydentävät lausumat ja eriävä mielipide	16

1. Johdanto

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kansallisen lohi- ja meritaimenstrategian valmistelun asettamalla 18.12.2012 laajapohjaisen työryhmän. Strategiatyön käynnistämisen taustalla olivat huoli Itämeren lohi- ja meritaimenkantojen tilasta ja myös eduskunnasta ilmaistu tarve valmistella kansallista yhteisymmärrystä aikaansaavaa kestävää lohipolitiikkaa.

Strategian avulla toteutetaan myös pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman kirjausta, joka on pääministeri Alexander Stubbin hallituksen ohjelman mukaisesti edelleen voimassa. Tämän hallitusohjelmakirjauksen mukaan ”Ammattikalastuksen taloudelliset toimintaedellytykset turvataan. Hallitus edistää kotimaisen kaupallisesti pyydetyn kalan kulutuksen kasvua. Hallitus sitoutuu toimimaan luonnonlohen suojelemiseksi ja luonnonlohi- ja taimenkantojen elinvoimaisuuden turvaamiseksi erityisesti Tornionjoella ja Simojoella. Alkuperäisten ja uhanalaisten vaelluskalakantojen suojelemiseksi hallitus toteuttaa laadittua kalatie-strategiaa.”

Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle on tarkoitettu noudatettavaksi valtion viranomaisten toiminnassa. Strategian toimenpiteet toteutetaan valtiontalouden kehysten ja talousarvioiden rajoissa. Strategian toteutuksesta on päävastuussa maa- ja metsätalousministeriö, joka toimii yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Strategia ohjaa alueellisen kalataloushallinnon toimintaa, mutta vaikuttaa tulosohjauksen sekä yhteistyö- ja rahoitustoiminnan kautta myös monen muun tahon toiminnan suuntaamiseen. Strategian avulla lisätään viranomaistoiminnan vaikuttavuutta ja läpinäkyvyyttä.

Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle ei koske Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991) tarkoitettua Ahvenanmaan maakunnan aluetta ja siihen liittyviä aluevesiä. Itsehallintolain 18 §:n 1 momentin 16 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kalastusta, kalastusalusten rekisteröintiä ja kalastuselinkeinon ohjaamista. Tämän vuoksi Ahvenanmaan maakunnan toimielimet ratkaisevat miten lohen ja meritaimenen kalastusta säädellään maakunnassa. Eräät työryhmän ehdotukset edellyttävät itsehallintolain mukaisesti valtakunnan ja maakunnan välisiä neuvotteluja.

2. Strategian lähtökohdat ja tavoite

Lohi lisääntyi aikoinaan noin sadassa Itämeren joessa, mutta lähinnä voimalaitosrakentamisen, muun jokiympäristön muuttamisen sekä jokien saastumisen myötä lisääntymistä on enää noin 40 joessa. Suomessa lohen lisääntymisjokien määrä on vähentynyt 1800-luvulta kymmenesosaan ja alkuperäiset lohikannat esiintyvät enää vain Tornionjoessa ja Simojoessa. Osassa entisiä lohijokia on säilynyt mahdollisuuksia luontaiseen lisääntymiseen. Näissä kalanviljelyllä tuotetut ja luontoon istutetut lohet lisääntyvät jossain määrin. Perämereen laskevien lohijokien vaelluspoikastuotanto on lähes kymmenkertaistunut 1990-luvulta, mutta jokikohtaiset erot Itämeren lohijokien tuotannossa ovat suuria. Aina 1900 –luvulle saakka lohenkalastus keskittyi jokiin ja jokisuihin. Lohenkalastuksella oli keskeinen merkitys jokivarsien väestön toimeentulolle.

Suomen Itämereen laskevien jokien alkuaan noin 60 meritaimenkannasta on nykyisin jäljellä 12 alkuperäisiksi arvioitua luonnokantaa. Lisäksi meritaimenen siirrettyjä tai sekoittuneita kantoja on kahdeksassa joessa. Suomessa on lukuisia entisiä meritaimenjokia, joihin meritaimenen kotiuttaminen on mahdollista. Moniin rannikkojokiin ja -puroihin on tehty meritaimenen kotiutusistutuksia, mutta luonnontuotannon vakiintumisesta näissä ei ole vielä varmuutta. Meritaimenkantojen tilaa on pyritty parantamaan kunnostamalla koskia, rakentamalla kalateitä, säätelemällä kalastusta ja tehostamalla vesiensuojelua, mutta toimenpiteistä huolimatta kantojen tila on edelleen heikko. Suomen meritaimenkantojen tila on Itämeren rantavaltioista heikoin.

Lohen ja meritaimenen kantojen suojelua ja hyödyntämistä voidaan tarkastella useista lähtökohdista ja niiden hoitoon liittyy erilaisia piirteitä, jotka on otettava huomioon strategiaa laadittaessa.

Lohi- ja etenkin meritaimenkantoihin liittyy merkittäviä suojelukysymyksiä. Kantojen säilyminen ja elinvoimaisuus ja niiden tuottamat ekosysteemipalvelut ovat jo itsessään arvokkaita. Suomen eliölajien uhanalaisluokituksessa (2010) meritaimenkannat on luokiteltu äärimmäisen uhanalaisiksi ja Itämeren lohikannat vaarantuneiksi. Yksittäisten kantojen tila voi poiketa toistaan paljon.

Lajien taloudellisesta hyödyntämisestä syntyy arvoketjuja pääosin kahdella tavalla. Saalis voi päätyä hyödynnettäväksi elinkeinolatalouden kautta suoramyyntiin, vähittäiskauppaan tai ravintoloihin, joko tuoretuotteena tai jalostettuna. Toinen arvoketju lähtee vapaa-ajankalastuksesta ja siihen liittyvistä lohen ja meritaimenen kalastajien hankkimista palveluista ja tuotteista. Molempiin arvoketjuihin liittyy kerrannaisvaikutuksia, kuten alusten korjausta, tarvikkeiden hankkimista tai muiden samalla matkalla olevien palveluita. Saaliin hyödyntäminen tapahtuu näissä pääarvoketjuissa hyvin eri tavalla ja eri osissa kalojen vaellusalueita, mikä helposti lisää ristiriitoja ja tekee hyödyntämistapojen vertailusta sekä kalastuksen säätelystä vaikeaa.

Kansainvälinen merentutkimusneuvosto (ICES) on viime vuosina ilmaissut huolensa Itämeren jäljellä olevien luonnolohikantojen tilasta. ICES tuo ongelmana esille mm. eri lohikantojen valikoimaton sekakantakalastus. Myös Itämeren suojelukomissio (HELCOM) on kiinnittänyt huomiota Itämeren luonnolohikantojen osin heikkoon tilaan.

Euroopan komissio antaa vuosittain ehdotuksen tulevan vuoden kalastusmahdollisuuksista Itämerellä (ml. lohen kokonaisuintiöstä), jonka perusteella EU:n neuvosto vahvistaa niitä koskevan asetuksen. Suomen kannan määrittely komission ehdotukseen tapahtuu valtioneuvoston EU 17 kalastusjaostossa, EU-ministerivaliokunnassa ja eduskunnassa.

Euroopan komissio on lisäksi antanut asetusehdotuksen Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta. Suunnitelmaehdotus on parhaillaan neuvoston ja Euroopan parlamentin käsiteltävänä ja sillä on yhtymäkohtia kansalliseen lohipolitiikkaan. Yhtymäkohtia on myös EU:n luonto-, vesipuite- ja meristrategiadirektiiveillä.

Luonnokantojen lisäksi lohta ja meritaimenta istutetaan runsaasti mereen sekä jokiin. Suuri osa istutuksista liittyy vesitalous- ja ympäristölupapäätöksissä määrättyihin kalatalousvelvoitteisiin, joiden tarkoitus on vähentää ja korvata vesirakentamisen aiheuttamia haittoja kalastajille ja kalakannoille. Kalatalousvelvoitteet voivat sisältää myös kalateitä ja muita elinympäristökunnostuksia, joita on käsitelty tarkemmin valtioneuvoston 8.3.2012 hyväksymässä periaatepäätöksessä kansallisesta kalatiestrategiasta.

Lohen ja meritaimenen kalastusjärjestelyissä tulee ottaa huomioon sekä niiden hyödyntämistä että suojelutarpeet. Laajalla alueella liikkuvien lohi- ja meritaimenkantojen kalastus kohdistuu usein samanaikaisesti useisiin sekä luonnossa lisääntyviin että viljeltyihin kalakantoihin ja hyödyntämiseen liittyy useiden kalastajaryhmien intressejä, mikä aiheuttaa kalastuksen määrään ja kalastuspaikkoihin liittyviä haasteita ja konflikteja. Kalastusta varten on kehitetty maailmanlaajuisesti useita erilaisia lohenkalastuksen säätelyjärjestelmiä.

Lohi- ja meritaimenstrategiatyön tavoitteena on ollut sovittaa yhteen näitä erilaisia näkökulmia, minkä avulla Suomen lohi- ja meritaimenkantojen käytölle ja hoidolle voidaan asettaa tavoitteet ja niitä tukevat päämäärät. Tässä strategiassa esitetään työryhmätyöskentelyn pohjalta esityksiä, joihin strategiatyöryhmän jäsenet ovat voineet sitoutua.

Tavoite on kuvattu strategian visiossa ja siitä johdetuissa strategisisä päämäärissä, jotka koskevat lohi- ja meritaimenkantojen elinvoimaisuutta, kalastuksen järjestämistä, Itämeren lohenkalastuksen tarkastelua kokonaisuutena, kalastuksen säätelyn päätöksentekoprosessia, kalastuksenvalvontaa sekä lohi- ja meritaimenkantojen tutkimusta. Työssä on otettu huomioon myös valtioneuvoston hyväksymä kalatiestrategia, jonka linjauksiin lohistrategia sovitettiin.

Eri näkökulmien yhteensovittamiseksi strategiaa on valmisteltu laajapohjaisessa työryhmässä, ja sen lisäksi kuultu myös muita asiantuntijoita. Asiantuntijoiden esitykset käsittelivät lohen ja meritaimenen biologiaa, sekä kalastuksen säätelyä ja lohen ja meritaimenen hyödyntämistä taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden näkökulmista. Lohikantojen tilasta, lohen säätelyjärjestelmistä sekä lohen hyödyntämisen merkityksestä luotiin nykytilan analyysi.

3. Strategian aikajänne

Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia Itämeren alueelle on laadittu vuoteen 2020. Lohen biologiasta katsoen aikajänne vastaa lohen keskimääräistä elinkiertoa jokipoikasesta syönnösalueen kautta jokeen palaavaksi emokalaksi. Aikajänteen puitteissa on mahdollista toteuttaa muutoksia ja arvioida niiden vaikutuksia esimerkiksi kalastustavoissa, kun taas tuotantotavoitteiden saavuttamisen vaikutukset näkyvät vasta myöhemmin, kun smolttituotantoon vaikuttavat muutokset näkyvät kalastuksen kautta. Osa toimenpiteistä voidaan toteuttaa hyvin nopeasti strategian valmistuttua ja osa vaatii yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Tämän aikajänteen sisällä toimenpiteitä on pyritty jaottelemaan nopeasti toteutettaviin sekä koko strategia-ajan kattaviin toimenpiteisiin.

4. Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle

4.1. Visio

Lohi- ja meritaimenstrategian visio (tavoitetila) 2020:

- Elinvoimaiset lohi- ja meritaimenkannat lisääntyvät Suomen joissa ja niitä palautetaan potentiaalsiin rakennettuihin jokiin ja puroihin siten, että kantojen geneettinen monimuotoisuus pitkällä aikavälillä vahvistuu.
- Itämeren lohi- ja meritaimenkantoja hyödynnetään kestävästi ja Suomen merialueille ja jokiin tulevat lohi- ja meritaimenmäärät kasvavat. Suomen meri- ja jokialueilla on hyvät edellytykset harjoittaa lohen ammattikalastusta, vapaa-ajankalastusta ja kalastusmatkailua.

4.2. Strategiset päämäärät ja toimenpiteet

4.2.1. Päämäärä 1 ja siihen liittyvä toimenpiteet

Strateginen päämäärä 1:

- Suomen luonnossa lisääntyvät lohi- ja meritaimenkannat vahvistuvat elinvoimaisiksi ja pitävät yllä monimuotoisuutta. Jokikohtaiset smolttituotanto-kutukantatavoitteet on asetettu ja niitä käytetään kalastuksen säätelyn perustana.

Päämäärään liittyvät toimenpiteet:

- Tornionjoen ja Simojoen smolttituotannolle asetetaan 80 % minimimitavoite 25 % riskitasolla ja sitä vastaava kutukantatavoite lohen määränä. Tavoitteiden saavuttamista tarkastellaan neljän perättäisen vuoden liukuvana keskiarvona. Suomi pyrkii vaikuttamaan lohisuunnitelmaan siten, että smolttituotannon tavoitteeksi EU tasolla tulisi 80 %.
- Rakennetuille ja potentiaalisille luonnonlohi- ja taimenjoille asetetaan tuotanto- ja kutukalojen määrätavoitteet, joilla pyritään saamaan aikaan luonnontuotannon kasvua. Tavoitteiden saavuttamista tarkastellaan neljän perättäisen vuoden liukuvana keskiarvona.
- Laaditaan vuoden 2015 aikana toimenpideohjelmat Simojoen luonnonlohen ja Kymijokeen siirtoistutetun Nevan lohikannan elvyttämiseksi. Simojoen lohikannan kalastuksen ohjaaminen toteutetaan kokonaisuutena ottaen huomioon sekä meri- että jokikalastus.
- Muiden rakennettujen ja potentiaalisten lohijokien toimenpideohjelmien tarvetta tarkastellaan aikavälillä 2016 – 2020 ottaen huomioon kalatiestrategian toteutuminen sekä vaellusreittien ja elinympäristöjen kehittyminen.
- Laaditaan viimeistään vuoteen 2015 mennessä alkuperäisille meritaimenkannoille elvytysuunnitelmat. Muiden meritaimenkantojen osalta tehdään hoitosuunnitelmat vuoteen 2018 mennessä.

4.2.2. Päämäärä 2 ja siihen liittyvät toimenpiteet

Strateginen päämäärä 2:

- Kalastuksen säätelyn avulla varmistetaan lohi- ja meritaimenkantojen ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kalastus. Säätely perustuu parhaimman käytettävissä olevaan tieteelliseen ja muuhun kestävä kalastuksen kannalta olennaiseen tietoon sekä ennalta varautuvaan lähestymistapaan.

Päämäärään liittyvät toimenpiteet:

Lohi

- Suomi toimii niin, että EU:n ja kansalliset päätökset lohesta ja meritaimenesta ottaisivat huomioon tieteelliset ja muut neuvot sekä niihin liittyvät epävarmuustekijät ja sovellettavan kalastuslainsäädännön ml. ennalta varautuvan lähestymistavan.
- Lohiasetuksen uudistamisen yhteydessä Suomessa otetaan käyttöön kalastajakohtaiset ei-siirrettävät lohikiintiöt ja lohisaaliin merkintä sekä niihin perustuva valvonta EU:n Suomelle vahvistamat lohikiintiöt jaetaan ammattikalastajille objektiivisiin kriteereihin perustuen. Kiintiöjaon periaatteen käsitellään vuonna 2014 jäljempänä mainitussa seurantarhymässä. Pyydys- ja saalismääriä voidaan ajallisesti ja alueellisesti rajoittaa pyynnin tasaamiseksi ja kalastuksen suuntaamiseksi yli koko kalastuskauten.
- Uudistetaan lohiasetus siten, että se täydentää kalastajakohtaisiin kiintiöihin siirtymistä, parantaa ammattikalastajien saaliin arvon ja varmistaa lohikantojen monimuotoisuuden säilymisen sekä vapaa-ajankalastuksen ja kalastusmatkailun harjoittamisen, jakamalla pyyntiä yli koko kalastuskauten. Uudistuksessa otetaan huomioon valikoimattoman sekakantakalastuksen vähentäminen.
- Ennen kuin kalastajakohtaisia kiintiöitä otetaan käyttöön, selvitetään ns. terminaalikalastuksen uudelleen järjestämisen mahdollisuuksia ja edellytyksiä. Isorysien käyttö lohien ja taimenen kalastuksessa rajataan 1 ryhmän ammattikalastajille.
- Selvitetään vuoden 2015 aikana ajosiimakalastuksen merkitys eri kalastajaryhmille ja kalastusmuodon rajoittamisen vaikutukset ja tarve kalakantojen kestävyden kannalta Pohjanlahdella ja Suomenlahdella ja arvioidaan sen pohjalta tarvittavat toimenpiteet.

- Tornionjoella tunnustetaan sekä perinteisten kalastusmuotojen, vapaa-ajankalastuksen, että kalastusmatkailun tarpeet. Jokialueilla otetaan käyttöön lupakohtainen kausikiintiö ja saalisilmoitusta koskeva velvoite tai sitä vastaavia kestävä kalastusta tukevia uudistuksia. Merialueilla ylläpidetään vapaa-ajankalastajien saalisrajoitukset ml. 1 lohi per kalastaja ja päivä –säännön ulottaminen koko merialueelle sekä rajoitetaan verkkojen käyttöä. Pyritään vähentämään lisääntymisen kannalta arvokkaiden suurten naaraslohien kalastuskuolevuutta myös jokialueella.
- Kaikki 1-vuotiaina tai sitä kookkaampina istutettavat lohet (lukuun ottamatta elvytys- ja palautusistutukset) tulee rasvaeväleikata vuoden 2016 istutuksista alkaen, ja mikäli mahdollista vapaaehtoiselta pohjalta vuoden 2015 istutuksista alkaen.
- Edistetään eväleikattujen lohien valikoivaa hyödyntämistä vuodesta 2018 alkaen.
- Arvioidaan lohienkalastuksen mahdolliset muutostarpeet lohienkalastusoikeuksia koskevan Lapin yliopiston selvityksen valmistuttua.

Meritaimen

- Kaikki 1-vuotiaina tai sitä kookkaampina istutettavat meritaimenet (lukuun ottamatta elvytys- ja palautusistutukset) tulee rasvaeväleikata vuoden 2016 istutuksista alkaen, ja mikäli mahdollista vapaaehtoiselta pohjalta vuoden 2015 istutuksista alkaen.
- Suomenlahden meri- ja jokialueella kaikki rasvaevälliset meritaimenet tulee vapauttaa vuodesta 2015 alkaen ja muualla vuodesta 2018 alkaen.
- Kielletään meritaimenen kohdennettu pyynti. Meritaimenen kohdennettu viehekalastus sallitaan kuitenkin alueilla, joilla Suomesta istutetut meritaimenet ovat rasvaeväleikattuja ja joissa sovelletaan rasvaevällisten vapautuspakkoa.
- Meritaimenen viehekalastus merialueella sallitaan ainoastaan vieheellä, jossa on yksi enintään kolmihaarainen ja väkäsetön koukku tai kaksi yksihaaraista väkäsetöntä koukkuja.
- Meritaimenen alimitaksi säädetään 60 cm.
- Merialueella vahvemman kuin 0,20 mm (monofiili) havaksesta, punotusta langasta tai vahvasta kuitumateriaalista tehtyjen verkkojen asettaminen pyyntiin 50 m lähempänä rantaa kielletään 1.10 – 31.12. ja 1.4 – 15.5. väliseksi ajaksi.

Lohi ja meritaimen

- Verkkokalastus taimenen ja lohen syysrauhituksen aikana kielletään niissä mereen laskevissa joissa, joihin lohi tai taimen nousee.
- Kalaväyläsäännökset saatetaan paremmin toimiviksi uudessa kalastuslaissa. Selvitetään jokisuulle vaelluskalojen nousuajaksi asetettavan verkkokalastuskiellon merkitys ja vaikutukset osana laadittavia hoito- tai elvytysuunnitelmia.
- Kahlaaminen kalastustarkoituksessa lohi- ja meritaimenjokien ja purojen kutosorakoilla kielletään 15.9 – 31.5. väliseksi ajaksi.
- Saamelaisten oikeudet lohenkalastukseen Itämereen laskevien jokien saamelaisten kotiseutualueella selvitetään.

4.2.3.Päämäärä 3 ja siihen liittyvät toimenpiteet

Strateginen päämäärä 3:

- Itämeren lohenkalastusta tarkastellaan kokonaisuutena (EU-taso, kansallinen taso, alueellinen taso).

Päämäärään liittyvät toimenpiteet:

- Suomi pyrkii löytämään yhteisymmärryksen komission ja muiden Itämeren jäsenvaltioiden kanssa Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohen TAC:sta pyrkien mahdollisimman lähelle ICES:n tieteellistä neuvonantoa.
- Suomi edellyttää, että komissio ja jäsenvaltiot valvovat, että Itämerellä ei harjoiteta laitonta lohenkalastusta, ja jos sellaista todennetaan, se viipymättä ja kokonaan eliminoidaan. Todennettu laiton lohisaalis tulee EU:n kalastuksen valvonta- asetuksen 1224/2009 105 artiklan mukaisesti vähentää asianomaisen jäsenvaltion kiintiöistä.
- Suomi pyrkii toimimaan niin, että jokialueiden kalastuksen säätely säilytetään Tornion-Muonionjokea lukuun ottamatta (Rajajokisopimus) kansallisessa päätöksenteossa.
- Suomi pyrkii siihen, että komissio pyytää ICES:iä antamaan suosituksia heikkojen lohikantojen elvyttämistä koskevista kohdennetuista kalastuksen säätelytoimista.
- Suomi pyrkii mahdollisuuksien mukaan Ruotsin ja Viron kanssa sopimaan yhdenmukaisista lohenkalastuksen kansallisista säätelyjärjestelmistä.

- Suomi pyrkii yhdessä Ruotsin kanssa vaikuttamaan Itämeren lohikantojen hoitosuunnitelmaehdotukseen siten, että se tukee kansallisen lohi- ja meritaimenstrategian päämäärien saavuttamista.
- Suomi toimii lohen valikoimattoman sekakantakalastuksen vähentämiseksi, kuten ajoimiakalastuksen ja vetouistelun rajoittamiseksi Itämeren pääaltaan alueella.
- Selvitetään lohen ja meritaimenen poisheittokieltoon liittyviä järjestelyjä ja osallistutaan aktiivisesti sitä koskevaan päätöksentekoon.

4.2.4.Päämäärä 4 ja siihen liittyvät toimenpiteet

Strateginen päämäärä 4:

- Kalastuksensääntely on pitkäjänteistä. Päätöksentekoprosessi on avoin, läpinäkyvä, osallistava ja syrjimätön.

Päämäärään liittyvät toimenpiteet:

- Suomi pyrkii siihen, että lohi- ja taimenkantojen hoito ja kalastuksen säätely perustuu monivuotisiin kansallisiin sekä EU:n tason suunnitelmiin.
- Pyritään siihen, että Suomen kanta Itämeren lohikiintiöihin olisi valmis mahdollisimman pian ja että se voidaan aikaisessa vaiheessa tuoda esille mm. BALTFISH – yhteistyössä ja neuvoston työryhmissä.
- Maa- ja metsätalousministeriö pyytää vuosittain lausunnot ICES:n tieteellisestä lohineuvosta sekä Euroopan komission Itämeren kalakantoja koskevista kiintiöehdotuksista.
- Itämeren kalakantoja koskevat kiintiöehdotukset käsitellään valtioneuvoston EU 17 kalastusjaoston laajassa kokoonpanossa ja viedään valtioneuvoston kirjelmänä eduskunnan käsiteltäviksi.

4.2.5.Päämäärä 5 ja siihen liittyvät toimenpiteet

Strateginen päämäärä 5:

- Riittävä kalastuksenvalvonta ylläpitää järjestelmän uskottavuutta ja tehokasta toimeenpanoa.

Päämäärään liittyvät toimenpiteet:

- Varmistetaan kalastuksen valvonnan resurssit ja kohdennetaan riittävät valvontatoimet lohen ja meritaimenen meri- ja jokikalastukseen.
- Tehdään yhteistyötä EU-tasolla ja Ruotsin ja Viron kanssa lohen ja meritaimenen kalastuksen valvonnan tehostamiseksi meri- ja jokialueella.
- Laittomasti saaliiksi otetulle lohelle ja meritaimenelle määritetään sanktioarvo. Sanktioarvoa koskevat lakimuutokset valmistellaan yhdessä oikeusministeriön kanssa ja tavoitteena on saada muutokset voimaan vuonna 2015.

4.2.6.Päämäärä 6 ja siihen liittyvät toimenpiteet

Strateginen päämäärä 6:

- Lohi- ja meritaimenkantojen tärkeitä elinympäristöjä ja vaellusreittejä suojellaan ja kunnostetaan, ja näiden toimenpiteiden myötä painopistettä siirretään istutuksista kalojen luontaiseen elinkierto.

Päämäärään liittyvät toimenpiteet:

- Elinympäristökunnostuksiin kiinnitetään enemmän huomiota ja resursseja ohjataan siten, että ne osaltaan tukevat kalatiestrategian toteuttamista. Kalatiestrategian toteuttamiseen suunnataan varoja EAKR:sta ja kalateiden suunnitteluun EMKR:sta rahoituskautella 2014–2020.
- Kalojen luontaisen elinkierron palauttaminen ja ylläpitäminen otetaan osaksi uudistettavaa kalastuslakia ja mahdollisesti uudistettavaa vesilakia sekä vesirakentamishankkeissa.
- Tarkistetaan istutusvelvoitteiden perusteet tuotantopotentiaalia koskevan ja muun uusimman tieteellisen tiedon perusteella. Velvoitteita voidaan tarvittaessa muuttaa ennallistamis- ja kunnostamistoimiksi tai kalan kulun helpottamistoimiksi.

4.2.7.Päämäärä 7 ja siihen liittyvät toimenpiteet

Strateginen päämäärä 7:

- Lohi- ja meritaimenkantojen sekä kalastuksen tutkimus ja seuranta tuottavat ajankohtaista ja käyttökelpoista tietoa päätöksentekoa varten. Kalastajat osallistuvat tiedon tuottamiseen saaliista ja kalastuksesta. Tietoisuus lohen ja meritaimenen hyödyntämistavoista on kasvanut eri kalastajaryhmien välillä ja kantojen hyödyntämistavoista vallitsee yhteisymmärrys.

Päämäärään liittyvät toimenpiteet:

- Määritetään luonnonvarakeskuksen keskeiseksi tehtäväksi kalakantojen tilan, koon ja saaliin (ml. vaelluskalakannat ja niiden geneettinen monimuotoisuus) arviointi ja seuranta sekä kalastusta koskeva tutkimus siten, että se palvelee kalakantojen hoitoa ja kestävää hyödyntämistä koskevaa päätöksentekoa.
- Kerätään kaupallisilta ja vapaa-ajan kalastajilta (ml. kilpailut) sekä kalastusmatkailuyrityksiltä tietoa lohen ja meritaimenen kalastuksesta ja saaduista saaliista sekä kalakantojen tilaan liittyvistä havainnoista.
- Tehdään tutkimusta lohen ja meritaimenen kalastuksen ja koko arvoketjun sosioekonomisista vaikutuksista.
- Tehdään lohen- ja taimenenkalastuksen tutkimus- ja seurantayhteistyötä Ruotsin sekä muiden Itämeren ja EU:n jäsenvaltioiden kanssa erityisesti ICES:ssä niin, että saadaan vertailukelpoista tietoa päätösten pohjaksi ja seuraamiseksi.
- Selvitetään hylkeiden ja merimetsojen vaikutuksia lohen kuolevuuteen sekä mahdollisia toimenpiteitä näiden lohen rannikkokalastukselle aiheuttamien ongelmien ja ristiriitatilanteiden ratkaisemiseksi. Lisäksi selvitetään hylkeiden sivusaaliskuolevuutta lohen kalastuksen yhteydessä.
- Vaikutetaan EU:n jäsenvaltioiden ja Euroopan komission seuranta- ja valvontaraporttien saatavuuden parantamiseksi ja avoimuuden lisäämiseksi
- Perustetaan laajapohjainen lohi- ja meritaimenstrategian ja kalatiestrategian seurantaryhmä. Seurantaryhmä ylläpitää hallinnon, tutkimuksen ja sidosryhmien välistä keskustelua lohipolitiikasta ja seuraa strategioiden toteutumista.
- Viestitään tehokkaasti lohi- ja meritaimenkantojen tilasta sekä niihin kohdistuvasta kalastuksesta

Liite

Yhteenveto strategiaa varten tehdyistä taustaselvityksistä

Lohi

Lohi lisääntyi aikoinaan noin sadassa Itämeren joessa, mutta lähinnä voimalaitusrakentamisen, muun jokiympäristön muuttamisen sekä jokien saastumisen myötä lisääntymistä on enää noin 40 joessa. Suomessa lohien lisääntymisjokien määrä on vähentynyt 1800-luvulta kymmenesosaan ja alkuperäiset lohikannat esiintyvät enää vain Tornionjoessa ja Simojoessa. Osassa entisiä lohijokia on säilynyt mahdollisuuksia luontaiseen lisääntymiseen. Näissä kalanviljelyllä tuotetut ja luontoon istutetut lohet lisääntyvät jossain määrin.

Lohenkutu tapahtuu syksyllä, ja mädistä alkukesällä kuoriutuvat lohenpoikaset viettävät kotijoessaan muutamia vuosia ennen syönnösvaellustaan merelle. Poikaset lähtevät syönnösvaellukselle kevätkesällä noin 15 cm:n pituisina ja pääosa niistä ui ensimmäisten kuukausien aikana eteläiselle Itämerelle. Kasvu meressä on nopeaa, ja lohi saavuttaa pyyntikoon toisen merivuotensa aikana. Lohet tulevat yksilöllisesti sukukypsiksi: osa vaeltaa takaisin kotijokeensa kudulle jo yhden vuoden jälkeen 1–2-kiloisena, kun taas osa pysyttelee merellä jopa 4 vuotta ja vaeltaa 15–20-kiloisena kudulle. Vähemmistö kaloista selviytyy kudulle useita kertoja. Kutuvaellus eteläiseltä Itämerellä käynnistyy varhain keväällä ja lohet saavuttavat syntymäjokensa (tai istutuspaikkansa) kesä-elo-kuun aikana. Kutuvaelluksen runsauteen vaikuttaa merellä syönnöstävien lohien kokonaismäärä ja avomerikalastuksen voimakkuus ennen kutuvaellusta. Lohen kutuvaelluksen runsaus ja ajoittuminen kytkeytyvät osittain myös luonnonolosuhteisiin: kylmän talven jälkeen kutuvaellus on myöhäisempää ja se on yleensä myös heikompi kuin lämpimän talven jälkeen.

Perämereen laskevien lohijokien vaelluspoikastuotanto on lähes kymmenkertaistunut 1990-luvulta, mutta jokikohtaiset erot Itämeren lohijokien tuotannossa ovat suuria. Useat Perämeren alkupe-raisistä luonnonkannoista, mukaan lukien Tornionjoen lohikanta, ovat lähellä pitkäaikaisen elpymisen ja suojelun mahdollistavaa vähimmäiskokoa. Simojoen lohikannan tila on Tornionjoen lohikantaa heikompi. Lohta yritetään palauttaa useisiin jokiin, mutta luontainen lisääntyminen on vähäistä. Kutuvaelluksella Suomen rannikon tuntumassa esiintyy Suomen omien lohikantojen lisäksi lähinnä Ruotsin ja hieman myös Viron ja Venäjän lohikantoja. Näistä osa on Simo- ja Tornionjokea heikommassa tilassa olevia luonnonkantoja ja palauttamispyrkimysten kohteena olevia kantoja.

Luontainen lisääntyminen Itämeren joissa tuottaa syönnösvaellukselle mereen noin 3 miljoonaa vaelluspoikasta, mistä Tornionjoen osuus on noin puolet ja Simo- ja Kymijoen osuus vajaat 2 %. Luon-

nonpoikasista noin 90 % on peräisin Perämereen laskevista joista. Viljelylaitoksissa kasvatettuja vaelluspoikasia istutetaan Itämeren alueella 4–5 miljoonaa yksilöä vuodessa, josta Suomi istuttaa noin 1,5 miljoonaa poikasta. Kaksi kolmannesta poikasista istutetaan Perämeren alueelle. Lohi-istutusten määrä on säilynyt melko vakaana, mutta koska luonnontuotanto on kasvanut, Itämereen vaeltava poikasmäärä on kokonaisuudessaan kasvanut.

Eri luonnonkannat kestävät kalastusta eri tavoin; heikoimmat ja palauttamispyrkimysten kohteena olevat kannat kestävät elpyäkseen huomattavasti vähäisemmän kalastuspaineen kuin vahvimmat kannat. Erot johtuvat pääosin siitä että joet ovat lohien lisääntymisympäristönä laadultaan erilaisia. Eri kantojen lohet jakavat pitkälti saman meriympäristön. Meriympäristön rehevöityminen, heikko happitilanne, suolaisuuden vähentyminen ja lämpötilan nousu sekä näistä seurauksena tapahtuneet koko meriekosysteemin muutokset viime vuosikymmeninä ovat olleet enimmäkseen haitallisia lohelle.

Luonnonlohikantojen elpymistä on hidastanut merivaelluksen alkuvaiheen kuolevuuden (ns. post-smolttikuolevuus) kasvu. Kuolevuus kasvoi lähes nelinkertaiseksi 1990-luvun alusta 2000-luvun puoliväliin mennessä, mutta on sen jälkeen pienentynyt. Suuri luonnollinen kuolevuus vähentää luonnonkannoista saatavaa saalistuottoa, koska kalastus on sovitettava lohikantojen tuottavuuden mukaisesti; lisääntymisen turvaamiseksi kudulle tulee säästyä riittävästi lohia silloinkin, kun merivaelluksen alkuvaiheesta selviytyvien lohien määrä vähenee. Myös istutusten saalistuotto on ollut pientä suuren post-smolttikuolevuuden takia.

Tilastoitu lohisaalis on pienentynyt Itämerellä 1990-luvun alun 4–5 miljoonasta kilosta nykyiseen noin miljoonaan kiloon. Suomalaisen osuus kokonaissaaliista oli vuonna 2012 noin kolmannes. Saaliin laskun pääsyyinä ovat lohien luontaisen kuolevuuden kasvu ja kalastuksen väheneminen. Runsastunut harmaahyljekanta vaikeuttaa merikalastusta ja vähentää lohisaaliita pyydysvahinkojen, saaliin pilaantumisen ja hylkeiden lohiin kohdistaman saalistuksen kautta. Vuoden 2008 alussa voimaan astunut ajoverkkojen käyttökielto Itämerellä sekä Ruotsin ja Suomen viimeaikaiset päätökset lopettaa avomerikalastus ovat vähentäneet avomerikalastusta entisestään, vaikka ajosiiman käyttö voimistuikin 2–3 vuoden ajaksi ajoverkkokiellon jälkeen. Nämä muutokset ovat siirtäneet kalastuksen ja saaliiden painopistettä avomereltä rannikolle ja jokiin. Avomeripyynnin saalisosuus Itämeren kokonaissaaliista oli yli puolet aina 2000-luvun jälkipuoliskolle asti. Vuoden 2007 jälkeen rannikkokalastus on pyydystänyt suurimman saalisosuuden.

Sekä ammatti- että vapaa-ajankalastuksessa lohien osuus on vähäinen ja lohesta saatavat taloudelliset tuotot ovat vaatimattomia. Lohen merkitys on kuitenkin siihen erikoistuneille kalastajille ja yrityksille keskeinen, ja sillä on aluetaloudellista merkitystä. Lohen merkitys ihmiselle ei kuitenkaan ole ainoastaan taloudellinen. Lohien liittyviin ekosysteemipalveluihin kuuluvat ammattikalastuksen saaliin ohella myös lohien virkistyskalastuksen tuottamat elä-

mykset ja kokemukset. Lohi kuuluu tärkeänä osana rannikon, jokisuiden ja jokivarsien kulttuuriin sekä väestön identiteettiin ja hyvinvointiin. Lohi kuuluu jokien ja Itämeren alkuperäiseen ja luontaiseen lajistoon, ja sen puuttuminen entisistä lisääntymisjoista vaikuttaa niiden ekosysteemeihin.

Useissa maissa on laadittu kansallisia lohikantojen hoitostrategioita, jotka sisältävät tavoitteita lohikantojen hoitoon ja ylläpitoon, hyödyntämiseen ja hallinointiin. Päätöksenteon apuna käytetään ns. biologisia vertailuarvoja, jotka ovat lohikannan tilan mittareita. Sosioekonomisten tavoitteiden merkitys biologisten tavoitteiden rinnalla on lisääntyvässä määrin tiedostettu. Lohenkalastuksen säätelystä on huomattavia eroja riippuen kunkin maan erityispiirteistä. Yleissuuntaus on ollut meripyyntiin, varsinkin avomeripyyntiin, joko vähentäminen tai lopettaminen, jolloin ajantasaiselle säätellylle jää tarvetta vain jokialueilla ja lohenkalastukselle sallituilla rannikkoalueilla. Tällä suuntauksella tavoitellaan ns. kantakohtaista kalastusta, jossa kunkin lohikannan tila ja tuottokyky voidaan ottaa sääätelytoimissa paremmin huomioon. Pohjois- Atlantin alueella on kehitetty etukäteen sovittavia sääätelytoimia, jotka toteutetaan kannan kulloisenkin tilan mukaisesti. Säätelypäätösten teon pohjaksi tehdään kantojen tilan ja toimenpiteiden vaikutusten tieteellisiä arvioita sekä kansainvälisenä yhteistyönä että kansallisina arvioina. Itämeren lohelle kansainvälisiä arvioita tekee Kansainvälinen merentutkimusneuvosto (ICES) Euroopan Komissiolta tulevien toimeksiantojen pohjalta. Itämeren lohikannoille ei ole voimassa hoitotavoitteita, mutta Euroopan Komission esitys Itämeren lohikantojen hoitosuunnitelmaksi on parhaillaan poliittisessa käsittelyssä.

Taimen

Suomen Itämereen laskevien jokien alkujaan noin 60 meritaimenkannasta on nykyisin jäljellä 12 alkuperäiseksi arvioitua luonnontantaa. Lisäksi meritaimenen siirrettyjä tai sekoittuneita kantoja on kahdeksassa joessa. Suomessa on lukuisia entisiä meritaimenjokia, joihin meritaimenen kotiuttaminen on mahdollista. Moniin rannikkokokiin ja -puroihin on tehty meritaimenen kotiutusistutuksia, mutta luonnontuotannon vakiintumisesta näissä ei ole vielä varmuutta. Meritaimenkantojen tilaa on pyritty parantamaan kunnostamalla koskia, rakentamalla kalateitä, säätelemällä kalastusta ja tehostamalla vesiensuojelua, mutta toimenpiteistä huolimatta kantojen tila on edelleen heikko. Suomen meritaimenkantojen tila on Itämeren rantavaltioista heikoin.

Meritaimenet kutevat syksyllä jokivesistöjen koskissa. Poikaset kuoriutuvat keväällä ja kasvavat joessa muutaman vuoden. Saatutuaan noin 18-25 cm:n koon ne lähtevät keväällä vaelluspoikasina eli smoltteina syönnösvaellukselle mereen. Meritaimenet vaeltavat yleensä rannikon tuntumassa lisääntymisjoen (tai istutuspaikan) läheisillä merialueilla. Meritaimenten kasvu meressä on nopeaa ja taimennaaraat saavuttavat sukukypsyyden yleensä kolmen merivuoden jälkeen 60-65 cm:n pituisina. Kututaimenia nousee jokiin koko avovesikauden ajan. Monet meritaimenet voivat

kutea peräkkäin useana syksynä. Taimenista on luonnonvalinnan tuloksena kehittynyt eri vesistöissä paikallisiin oloihin sopeutuneita ja perimältään ainutlaatuisia populaatioita.

Itämeren alueella istutetaan vuosittain 3-4 miljoonaa meritaimenen vaelluspoikasta, mistä määrästä Suomen osuus on viime vuosina ollut noin 0,9 miljoonaa. Suomen istutuksista noin puolet on tehty Pohjanlahden alueelle, noin 20 % Saaristomeren ja noin 30 % Suomenlahden alueelle. Suomen tekemistä meritaimenistutuksista pääosa on voimalaitosten ja teollisuuden velvoiteistutuksia. Kalastustarkoituksiin tehdään istutuksia myös osakaskuntien ja kalastusseurojen varoin. Meritaimenen luonnonkantajokiin istutetaan taimenen poikasia valtion varoin poikastuotannon vahvistamiseksi ja kotiuttamiseksi.

Suomen rannikolla meritaimenen vaelluspoikasten eloonjäänti merivaelluksen alussa (ns. post-smolttivaiheessa) on heikentynyt 1990-luvun alusta lähtien. Esimerkiksi Perämerellä ja Suomenlahdella meritaimenistukkaiden eloonjääntiä kuvaava saalistuotto on Carlin-merkkipalautusten perusteella pienentynyt 1990-luvun alun noin 8-12 %:sta nykyiseen alle 5 %:iin. Rannikon läheiset merialueet ovat rehevöityneet ja meriveden suolapitoisuus on alentunut, mikä on osaltaan laajentanut särkikalajien lisääntymisaluetta ja -edellytyksiä. Rannikkovesien plankton- ja kalalajiston koostumuksessa ja runsaudessa on tapahtunut muutoksia, mikä on vähentänyt meritaimenen vaelluspoikasten saatavilla olevaa ravintoa meressä. Myös hylkeiden ja merimetsojen määrä merialueella on kasvanut. Taimen vaeltaa merellä suhteellisen lyhyellä etäisyydellä jokisuulta, ja jos hylkeitä on alueella runsaasti, taimenet ovat alttiimpia niiden saalistukselle kuin lohi. Post-smolttikuoivuudella ja sen vaihtelulla on keskeinen merkitys kestävän kalastuksen mukaisessa saaliiden mitoituksessa. Luonnonkantojen säilyminen edellyttää aina riittävän emokalamäärän pääsemistä kudulle. Jos eloonjäänti meressä heikkenee, kalastuksessa otettavaa saalismäärää on vastaavasti pienennettävä, jotta kutukannan minimiraja ei alittuisi.

Koko Itämeren alueen meritaimensaalis on vähentynyt 2000-luvulla noin 1 400 tonnista vuonna 2000 noin 400 tonniin vuonna 2012. Pohjanlahdella meritaimensaaliit ovat vähentyneet vastaavasti 260 tonnista 150 tonniin ja Suomenlahdella 69 tonnista 33 tonniin. Viime vuosina Itämeren kokonaissaaliista noin 60 % on saatu rannikkokalastuksesta ja 15 % avomerikalastuksesta. Jokisaalis oli vuonna 2012 noin 84 tonnia, mistä Suomen osuus oli 15 tonnia. Suomessa eniten jokisaalista on saatu Tornionjoesta, missä suomenpuoleinen saalis on kymmenen viime vuoden aikana ollut keskimäärin 1 900 kg vuodessa. Suomen ammattikalastuksen meritaimensaalis oli vuonna 1990 yli 350 tonnia, vuonna 2000 runsaat 100 tonnia ja vuonna 2012 54 tonnia. Vapaa-ajan kalastuksen saalis on ollut yleensä noin kolminkertainen ammattikalastukseen nähden, mutta vuonna 2010 ne olivat jokseenkin samansuuruisia. Ammattikalastuksen meritaimensaaliis saadaan pääosin muun kalan pyynnin sivusaaliina. Vapaa-ajankalastuksessa on mukana myös suoraan meritaimenen kohdistuvaa pyyntiä.

Suomen meritaimensaaliista ylivoimaisesti suurin osa perustuu vaelluspoikasistutuksista peräisin oleviin kaloihin ja vain alle 10 % luonnonvaraiseen poikastuotantoon.

Eräs keskeisimmistä meritaimenen luonnonkantojen tilaa heikentävistä tekijöistä on meritaimenten liiallinen kalastus meressä. Merkintätulosten mukaan 90-95 % meritaimenista pyydetään merestä ja vain 5-10 % joesta. Näin ollen vain erittäin harvat meritaimenet pääsevät palaamaan merestä kudulle. Emokalojen määrä on rannikkojoissamme nykyisin riittämätön kestävä luonnonpoikastuotannon turvaamiseksi. Suurin osa meritaimensaaliista saadaan sivusaaliina muiden lajien, lähinnä siian, kuhan ja ahvenen verkkopyynnissä tiheäsilmäisillä (solmuväliltään ≤45 mm) verkoilla. Noin puolet meritaimenten merkkipalautuksista tulee ensimmäistä vuotta meressä viettäen taimenista, jotka ovat pienempiä kuin meritaimenen nykyinen alamitta (50 cm). Tämän seurauksena menetetään pääosa meritaimenten kasvupotentiaalista. Vapaa-ajankalastuksessa meritaimenen vakalastus on viime vuosikymmeninä huomattavasti yleistynyt varsinkin Suomenlahdella ja Saaristomerellä.

Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES on suositellut meritaimenen sivusaaliiden vähentämiseksi verkkojen solmuvälin suurentamista ja pyyntiponnistuksen pienentämistä Suomen rannikolla, meritaimenen nykyisen 50 cm:n alamitan nostoa, jokisuurauhoituksia sekä ajallisten, alueellisten ja teknisten kalastuksen säätelykeinojen käyttöönottoa meritaimenkantojen suojelemiseksi. Meritaimenistukkaiden rasvaeväleikkaus ja valikoivan kalastuksen käyttöönotto mahdollistaisivat uhanalaisten luonnonkalojen suoje- lun, mutta sallisivat kalastettavaksi tarkoitettujen istukkaiden kalastamisen. Jotta meritaimenen saaliskoko kasvaisi, myös verkkojen solmuväliä olisi nostettava. Jokien suualueilla olevia kalaväyliä olisi laajennettava antamaan nykyistä parempi suoja nousukaloille. Jokialueilla meritaimenen kalastuksen vähentämiseen soveltuvia keinoja ovat mm. verkkokalastuskielto, kalastuskauden lyhentäminen, päiväkohtaiset saaliskiintiöt viehekalastuksessa sekä väkäsöttömien koukkujen käyttö. Meritaimenen rauhoittaminen täysin kalastukselta on perusteltua meritaimenjoissa, missä luonnonkannan tila on erityisen heikko. Kalastuksensäätelyn lisäksi meritaimenjoissa tarvitaan perattujen koskien kunnostuksia, vaellus- teiden poistamista ja vesiensuojelutoimenpiteitä. Lisäksi meriympäristön tilaa tulisi muuttaa taimenelle suotuisammaksi mm. rehevöitymiskehityksen pysäyttämällä ja kääntämällä.

Lohenkalastuksen säätelyn säädösperusta

Kalastuksen säätely Suomessa perustuu kalastuslain (582/1982) 1 §:ään, jonka mukaan ”Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Eri- tyisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväk- si järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon.”

Lisäksi kansallinen säätely perustuu Euroopan unionin Suomea suoraan velvoittavaan ja sovellettavaan lainsäädäntöön sekä unionin tavoitteeseen kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuotosta (MSY) tasolla.

Lohenkalastusta säädellään kansallisesti valtioneuvoston asetuksella 190/2008 lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Si- mojoessa. Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus (HE 264/2009, SopS 91/2010) ja siihen olennaisesti liittyvä kalastus- sääntö ja sopimuksen perusteella annetut asetukset (436/2011, 204/2012 ja 313/2013) säätelevät lohenkalastusta Tornion- ja Mu- onionjoessa sekä Tornionjoen edustan merialueella. Maa- ja metsä- talousministeriö on lisäksi antanut asetuksen (1471/2011) lohen ajosiimakalastuksen kieltämisestä Itämeren pääaltaalla.

Lohen ja meritaimenen kalastukseen liittyy myös eräitä tuomiois- tuinten ratkaisuja, joilla on mm. kompensoitu jokien patoamisesta aiheutuvia haittoja, mm. VYO 9.6.1982, 33/1982, Kemijoen pääuo- man kalastuskorvaukset.

Euroopan unionin lohipolitiikka perustuu yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteisiin kalakantojen hyödyntämisestä kestävästä enimmäistuotosta tasolla. Unionin tärkeimmät lohenkalastuksen säätelyn toimen- piteet ovat vuosittain annettavat neuvoston asetukset Itämeren lo- hikantojen suurimmista sallituista saaliista (TAC). Lohenkalastusta säädellään myös neuvoston asetuksessa 2187/2005 kalavarojen säilyttämisestä teknisten toimenpiteiden avulla Itämerellä. Asetus sisältää ajoverkkojen käyttökieltoa koskevan määräyksen sekä lo- henkalastuksen kesärauhotusta, saaliskalojen alamittoja ja pyydys- ten silmäkokoja koskevia määräyksiä.

Lisäksi Euroopan komissio on 12.8.2011 antanut ehdotuksen Eu- roopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suun- nitelmasta. Euroopan parlamentti ja neuvosto käsittelevät parhail- laan ehdotusta. Ehdotetun asetuksen voimaan tuleminen muodos- taa aikanaan kehysten Euroopan unionin lohipolitiikalle.

Lohen ja meritaimenen suojeleluun ja kalastukseen liittyy myös 10 päivänä joulukuuta 1982 tehty Yhdistyneiden Kansakuntien merioi- keusyleissopimus (UNCLOS) ja sen voimaansaattamista koskeva laki (49/1996).

Strategiaan liittyvät selvitykset

Työryhmätyön taustana olleet Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitok- sen tuottamat selvitykset lohesta ja meritaimenesta on julkaistu erikseen maa- ja metsätalousministeriön Kala- ja riistahallinnon jul- kaisu- ja julkaisusarjassa.

Romakkaniemi A. ym. 2014:

Lohistrategian taustaselvitykset.

Maa- ja metsätalousministeriö.

Kala- ja riistahallinnon julkaisu 91 (1/2014)

http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/kronjulkaisusarja/ckZ98Utb1/MMM_Lohistrategian_tauastaselvitykset_91-1-2014.pdf

Liite 2

Täydentävät lausumat ja eriävä mielipide

Täydentävä lausuma

Kansallisesta lohi- ja meritaimenstrategiasta 2020 Itämeren alueelle (jatkoksa lohistrategia) on saatu hyvä kokonaisuus strategiatyössä tehtyjen ehdotusten pohjalta ja etsimällä tasapainoa eri tyyppisten toimenpiteiden välille. Työskentelyssä tuotiin lisäksi esille asioita, joita ei saatu aikataulun puitteissa riittävästi selvitettyä ja jotka jouduttiin siksi jättämään strategian ulkopuolelle. Haluamme esittää täydennyksenä listan asioista, joita ei ollut mahdollista kattavasti selvittää lohi- ja meritaimenkantojen hoidon ja käytön tueksi. Selvityksiä tulisi jatkaa eri kokonaisuuksiin liittyen. Työryhmytön päätyttyä on huolehdittava siitä, että lohistrategia vahvistetaan ja sen toteutuminen käynnistetään viipymättä.

- Lohenkalastuksen historia
- Lohenkalastuksen oikeudellinen perusta kansallisessa ja kansainvälisessä lainsäädännössä
- Erityisperusteisten kalastusoikeuksien määrittäminen kiinteistön määritystoimituksilla
- Pohjanlahden lohien rasvaeväleikkauksen toimivuus ja parhaat käytännöt kalastuksen kannalta
- Lohenkalastusmuotojen taloudellinen analyysi
- Kantakohtaisen kalastuksen biologiset, taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset
- Kalastuksen valvonnan kehittäminen
- Yli-Kemin ja Kemijärven vesistöalueen vaelluskalakantojen elvytys ja yli- siirtoistutukset
- Ammattikalastuksen säätelyn ennustettavuus
- Merellä harjoitettavan lohien vetouistelun merkitys ja vaikutukset kalakantojen kestävyyskannalta
- Jokikohtaisten vaelluskalamäärätavoitteiden (80 % minimimitavoitteella ja 25 % riskitasolla nykytiedon valossa n. 74 000 lohta Tornionjoella) merkitys kalastusmatkailun kannalta

Valtiosihteeri Risto Artjoki

Valtiosihteeri Katariina Poskiparta

Maa- ja metsätalousministeriö Ympäristöministeriö

Täydentävä lausuma

MMM:n asettaman lohistrategiatyöryhmän esittämän lohistrategian mukaan kalatieratien toteuttamiseen suunnataan varoja EAKR:sta. Työ- ja elinkeinoministeriö hyväksyy tämän sillä ehdolla, että Euroopan Aluekehitysrahaston (EAKR:n) varoja suunnataan uudella ohjelmakaudella 2014-2020 elinkeinolähtöisiin vaellusesteiden poistoon tähtäävien uusien, innovatiivisten menetelmien kehittämiseen ja pilotointiin. Kalateiden suunnitteluun tulee suunnata varoja EMKR:sta, kuten lohistrategiassa esitetäänkin. Lohistrategian mukaan siirrytään siirtymäajalla istutetun lohien ja meritaimenen rasvaeväleikkaukseen, jolloin syntyy menetelmä, jolla luontaisesti syntyneet rasvaeväleikkaamattomat lohet ja meritaimenet voidaan harjoitettavan politiikan mukaan kokonaan tai osaksi vapauttaa. Niinikään lohistrategian mukaan istutusvelvoitteiden perusteet tarkistetaan tuotantopotentiaalia koskevan ja muun uusimman tieteellisen tiedon perusteella.

Rasvaeväleikkauksesta ja istutusvelvoitteiden perusteiden tarkistuksesta aiheutuvien kustannusten osalta työ- ja elinkeinoministeriö korostaa, että hallitus on sitoutunut kevään 2013 puoliväliriihessä ja rakennepoliittisessa ohjelmassa välttämään loppuvaalikauden päätöksissään teollisuudelle aiheutuvien kustannusten tai sääntelytaakan lisäämistä. Jatkovalmistelussa on päätöksenteon tueksi arvioitava edellä mainittujen toimenpiteiden vaikutukset yrityksiin.

Jorma Leppänen

Työ- ja elinkeinoministeriö

Täydentävä lausuma

Työryhmän tavoitteena oli eduskunnan toivomuksen mukaisesti löytää yhteisymmärrys kansallisesta lohistrategiasta. Työryhmä on vain osittain saavuttanut tavoitteensa.

Valtiovalta on jo pitkään ajanut yhä ahtaammalle sellaiset ammattikalastajat, joille lohella on suuri merkitys. Tämä on vaikuttanut hyvin kielteisesti kalastuselinkeinoon mahdollisuuksiin tarjota kuluttajille kotimaista luonnonkalaa.

Työryhmämietinnössä ehdotetut toimenpiteet ovat tulkinnanvaraisia ja tulevien päätösten konkreettinen sisältö riippuu pitkälle kulloisestakin poliittisesta tilanteesta ja vallitsevista yhteiskunnallisista arvoista. Työryhmässä pyrkimys turvata ammattikalastus on jäänyt taka-alalle. Lohistrategia ei tule luomaan ennustettavuutta niiden päätösten kohdalla, jotka koskevat ammattikalastuksen toimintaedellytyksiä, ja entiset kiistat eri intressiryhmien välillä tulevat todennäköisesti jatkumaan. Kalastuselinkeinoon luottamus valtiovallan toimiin on heikko.

On myönteistä, että tiedon merkitystä on mietinnössä painotettu. Tieto ei kuitenkaan saa olla ainoastaan Kansainvälisestä merentutkimusneuvostosta (ICES) lähtöisin, vaan kaikkea saatavilla olevaa, luotettavaa ja käyttökelpoista tietoa biologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden parantamiseksi on hyödynnettävä.

Mielestämme ehdotetut smolttituotanto-kutukantatavoitteet on asetettu liian korkealle. Voidaan epäillä, että tavoiteasettelun takana on pyrkimys vähentää ammattikalastus minimiin. Tornionjoen smolttituotannolle tulisi asettaa 75 %:n minimitaloite 25 %:n riskitasolla. Simojoen osalta tulisi asettaa realistinen tavoite. Suomen pyrkimykset EU:n päätöksenteossa tulisi olla samat. Tornionjoen ja Simojoen tilannetta ei voi verrata toisiinsa ja näille tulee siksi olla eri tavoitteet. Nousevan kalamäärän nostaminen yli 75 %:n rajan ei tieteellisen tiedon perusteella nosta vastaavalla tavalla smolttituotantoa, vaan rajoittaa ainoastaan tarpeettomasti kalakanan kaupallista hyödyntämistä ja on siten lähinnä resurssia koskeva jakokysymys.

Kalastajakohtaista kiintiöjärjestelmää tulee valmistella normaalina virkatyönä, läheisessä yhteistyössä kalastuselinkeinoon kanssa. Terminaalikalastuksen asemaa tulee selvittää samassa yhteydessä.

Kalastuselinkeino esitti meritaimenen kohdennetun pyynnin kieltämistä viideksi vuodeksi. On valitettavaa, ettei taimenkantojen elvytyksessä haluttu nopeita tuloksia kieltämällä kaikki kohdennettu taimenen pyynti. Taimenelle ehdotettu alamitta on liian korkea ja estää saaliin järkevän hyödyntämisen. Istutettujen taimenien hyödyntäminen ja ilmeinen pyrkimys kasvattaa niistä suuria viehekalastuksen kohteita, ei palvele istutusten tuoton maksimointia. Nykyisen predaation vallitessa ei ole mielekästä yrittää kasvattaa

suuria yksilöitä, koska ne katoavat hylkeiden saaliiksi ennen kuin ehtivät kalastuskokoon.

Hylkeiden sivusaaliskuolevuus ei mitenkään liity lohikysymykseen ja kysymystä selvitetään jo toisilla foorumeilla. Tämä olisi tullut jättää pois työryhmän mietinnöstä.

Valtion tulee myös ottaa taloudellinen vastuu tilanteissa joissa kalastusyrittäjä joutuu suuntaamaan kalastuksensa uudelleen valtion asettamien pyyntimuotokohtaisten, alueellisten tai muiden vastaavien kalastuskieltojen johdosta.

Työryhmän työskentely on etenkin loppuvaiheessa ollut sekavaa, eikä ryhmän työn päättyessä käytettävissä ollut lopullista tekstiä, mihin ottaa kantaa. Työryhmän viimeisen kokouksen jälkeen yksittäiset jäsenet ovat tahoillaan voineet vaikuttaa mietinnön sisältöön ja myös työryhmän puheenjohtajisto on tehnyt omia tekstimuutoksia.

Mielestämme olisi tasapuolisuuden vuoksi tullut selvittää koko Itämeren viehekalastuksen ja ajosiimakalastuksen merkitys eri kalastajaryhmille, ja kalastusmuotojen rajoittamisen vaikutukset ja tarve kalakantojen kestävyuden kannalta. Tarkastelun tekeminen ainoastaan ammattikalastuksen osalta on yksipuolista eikä palvele yhteisymmärryksen saavuttamista.

Muilta osin allekirjoittaneet voivat yhtyä työryhmän yleisiin linjauksiin. Helsinki 15.11.2013,

Heikki Salokangas
Suomen Satakuntaliitto

Pertti Rajala
Ammattikalastajaliitto

Mikael Lindfors
Nylands Fiskarförbund

Olav Jern
Pohjanmaan liitto

Leena Jääskeläinen
Suomen Kalakauppiasliitto

Täydentävä lausuma

Lohikysymyksen pitkäjärjestyksessä ratkaisemisessa tarvitaan ns. riidattomia mittareita ja nyt lohistrategiatyöryhmän ehdotus tuo lisää uusia tällaisia: velvoiteistukkaiden eväleikkauksella voidaan erottaa villit ja istutetut lohet. Henkilökohtaiset ei-siirrettävät lohikiintiöt ammattikalastajille ovat toinen merkittävä uutuus lohikysymyksen ratkaisuun.

Jo aiemmin käytössä olleita riidattomia mittareita ovat: ammattikalastajien päivittäiset saaliskertymät merellä, Tornion- ja Simojokiin nousevat kalat lohilaskurien perusteella, jokien poikastuotantomäärät sähkökalastustietojen perusteella, keväisin lohijoista alas mereen laskeutuvien lohismolttien määrät smoltiruuvitietojen perusteella.

Täydennyksenä lohistrategiatyöryhmän esityksiin esitän, että merilohikysymyksen pitkäjärjestykseen ratkaisuun tulee ottaa lisäksi seuraavaa.

1. Sekakantakalastus eli ajosiimakalastus sekä meriuistelu eli trolaus eteläisellä Itämerellä eli villien luonnonlohien syönnösalueella lopetetaan. Suomi ja Ruotsi ovat tämän ajosiimakalastuksen syönnösalueilla jo lopettaneet.

2. Velvoiteistutuksissa siirrytään käyttämään luonnosta vuosittain otettuja emokaloja geneettisen perimän monimuotoisuuden varmistamiseksi. Emokalat pyydetään joka vuosi jokisuista Kemijoella, lijoella ja Oulujoella.

Lohismolttien kasvatuksessa siirrytään käyttämään ns. tasapainotettua smoltirehua. Nykyinen ruokakalan nopeaan massan kasvattamiseen valmistetun rehun käyttö lopetetaan. Sama urheilutermeillä: sumopainijasta ei saa tehtyä millään konstilla maratonaaria.

Lohismolttien keväisessä istutuksessa siirrytään viimeisimmän tieteellisen tutkimustuloksen mukaan optimilämpötilaan eli istutukset tehdään jatkossa +8-12 asteiseen veteen.

3. Velvoiteistukkaiden rasvaeväleikkaus otettava käyttöön jo v. 2015 velvoiteistutuksissa. Siitä 3-4 vuotta niin voidaan riidattomasti erottaa palaavat velvoiteistutetut ja villit lohet. Rasvaeväleikkauksella päästään irti merilohen sekakantakalastuksesta. Istutetut rasvaeväleikatut merilohet tuleekin pyytää pois viimeistä pyrstöä myöten = ns. sea ranching. Rasvaevättömiä lohia ei tule laskea jatkossa kiintiöön.

Rasvaeväleikkauspakko tulee ottaa Suomen uuteen kalastuslakiin, kuten se on jo Ruotsin uudessa kalastuslaissa. Tältä osin Suomen ja Ruotsin kalastuslait on harmonisoitava. Suomen uuteen kalastuslakiin on saatava myös sanktiot vääränlaisten lohien pyytämisestä. Lujat sakot esim. tuhat euroa per kala laittoman merilohen pyytäjälle, hallussa pitäjälle, myyjälle. Koskee myös virkistyskalastajia.

Kuinka suuri määrä luonnonkudusta peräisin olevia merilohia voidaan lisäksi kalastaa vuosittain – ammattikalastajat merellä ja virkistyskalastajat jokialueilla – määritellään vuosittain riidattomien parametrien mukaisesti.

4. Kemijoen lohivelvoitteet uuteen tarkasteluun. Kemijoen lohivelvoitteet määrättiin vuonna 1981 oikeuden päätöksellä. Istutusvelvoitteiden arvo on nykyisen noin 2 miljoonaa euroa ja tällä istutetaan vuosittain vaelluskokoisia lohien smoltteja 615 000 kpl. Lisäksi velvoitteeseen kuuluu meritaimenen ja vaellussiian istutuksia ja nahkiaisen ylisiirtoja.

Kemijoen lohivelvoitteiden taso jouduttiin aikoinaan arvioimaan ja käyttämään tietopohjana lähellä sijaitsevan Tornionjoen lohentuototarvoja 1970-luvulta. Silloisen tietämyksen mukaan Tornionjoki tuotti vuosittain 0,5 miljoonaa lohien vaelluspoikasta mereen. Tämä tieto otettiin Kemijoen lohivelvoitteiden pohjaksi.

Nyt tilanne on olennaisesti muuttunut ja tieteellisen tiedon tarkkuus on uusien tutkimusmenetelmien myötä tarkentunut. Tällä hetkellä Tornionjoki tuottaa RKTL:n tiedon mukaan yli 2 miljoonaa vaelluspoikasta vuosittain. Eli vaelluspoikastuotanto on nelinkertaistunut 1970-luvun arvoista.

Tämän uuden tietämyksen mukaan Kemijoen lohien istutusvelvoitteet on syytä ottaa uudelleen oikeusistuinkäsittelyyn ja muuttaa ne uusinta tieteellistä tietoa vastaavaksi. Lohivelvoitteiden arvo tulisi siten nelinkertaistaa eli niiden arvo olisi 8 miljoonaa euroa vuodessa jatkossa. Tämä riittäisi hyvin nykytason velvoiteistutuksiin merialueen ammattikalastajien saalisten menetysten kompensoimiseen. Lisäksi voitaisiin vuosittain rahoittaa uusien kalaportaiden rakentamista Kemijokeen. Uuteen velvoitteeseen tulee ottaa myös ehto, että kalaportaisiin tulee ohjata 5 kuutiota vettä sekunnissa. Vesilain 2 luvun 22 §:n 4 momentin tällainen velvoitteen uudelleen tarkasteleminen on mahdollista, jos uutta olennaista tietoa asiasta on ilmennyt. Nyt on.

Toiminnanjohtaja Markku Myllylä
Kalatalouden Keskusliitto

Täydentävä lausuma

Lohistrategiatyöryhmän työ jäi keskeneräiseksi kahdesta syystä:

1. strategian päämäärien ja toimenpiteiden asettamisen kannalta olennaisia asioita, erityisesti eri lohenkalastusmuotojen taloudelliset vaikutukset, jäi käsittelemättä ja
2. toimenpide-ehdotusten muotoilu ei kaikilta osin käsitelty normaalissa työryhmätyössä. Tästä syystä ja ennen valtioneuvoston periaatepäätöstä tulisi ryhtyä toimiin strategiatyön saattamiseksi loppuun.

Taloudelliset vaikutukset

Strategiassa on kyse luonnonvaran taloudellisesti järkevästä käytöstä. Lohikantojen osalta tämä tarkoittaa käytön järjestämistä niin, että niistä saadaan paras mahdollinen tuotto lohikantojen elinvoimaisuutta tai suojelua vaarantamatta. Tämä edellyttää eri käyttömuotojen (merikalastus/jokikalastus, ammattikalastus/vapaa-ajan-kalastus) vertailua suhteessa niistä saatavaan taloudelliseen tuottoon ja lohikantoihin kohdistuviin vaikutuksiin. Tähän perustuen tulee asettaa strateginen päämäärä ja sen toteuttamiseen tarvittavat toimenpiteet.

Lohenkalastuksen taloudellisten vaikutusten tarkastelu puuttuu työryhmän mietinnöstä. Samoin tätä koskevat strategiset linjat ja toimenpiteet. Taloudellisten vaikutusten huomioon ottamista kansallista lohistrategiaa laadittaessa on edellyttänyt mm. eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta lausunossaan hallituksen Itämeren lohenkalastusta koskevasta kansallisesta ja EU –politiikasta (MmVL 12/2012 vp — E 149/2011 vp).

Muut vaikutukset

Työryhmä ei tarkastellut lohenkalastuksen järjestämisen oikeudellisia perusteita ja niistä aiheutuvia mahdollisia toimenpiteitä. Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta edellytti em. lausunossaan oikeudellisten kysymysten tarkastelua osana kansallisen lohistrategian laadintaa.

Työryhmätyön alkuvaiheessa esitin, että ennen mahdollista Pohjanlahden istutettavien lohien rasvaeväleikkauksen säätämistä pakolliseksi, tulee selvittää rasvaeväleikkauksen toimivuus ammattikalastuksen ohjauksessa. Selvitys ei sisälly toimenpide-ehdotuksiin siitä huolimatta, että kaikki kokemukset rasvaeväleikkauksen käyttämisestä valikoivassa, ammattimaisessa lohenpyynnissä eivät ole rohkaisevia.

Toimenpide-esitysten ohjausvaikutus

Pääosa lohen ja meritaimenen kalastuksen säätelyehdotuksia kohdistuu vapaa-ajan kalastukseen ja on luonteeltaan velvoittavia. Ammattikalastuksen säätelyyn tähtäävistä toimenpide-ehdotuksista pääosa jää tulevien selvitysten varaan tai ne esitetään mahdollisina tavoitteina. Suurimmat lohenkalastuksen ongelmat liittyvät ammattimaiseen kalastukseen, jonka ohjaamiseen tarvittaisiin kiireesti säätelyä.

Työryhmän mietintö ja valtioneuvoston periaatepäätös

Mikäli valtioneuvoston periaatepäätös annetaan työryhmän esittämässä muodossa, tulee välittömästi periaatepäätöksen antamisen jälkeen ryhtyä toimenpiteisiin, joilla strategiaa täydennetään erityisesti silmällä pitäen lohenkalastuksen järjestämistä taloudellisesti kestäväällä tavalla.

Jyväskylässä 18.11.2013

Ilkka Mäkelä
toiminnanjohtaja
Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö

Täydentävä lausuma

Lohistrategian aloitteen tekijänä Jokiseura odotti työryhmältä huomattavasti syvällisempää tarkastelua, kuin nyt kymmenen kokouksen lopputuloksena on luettavissa. Jokiseuran ja monien muiden luontoa kunnioittavien tahojen yhteisenä tavoitteena oli pyrkiä kantakohtaiseen kalastukseen ekologisesti kestävällä tavalla. Tätä tavoitetta lohistrategiatyöryhmän mietintö edistää vain osittain. Työryhmän työ jäi selvästi kesken.

Työryhmä kuuli muutamia asiantuntijoita, mutta ei tehnyt alustusten perusteella varsinaista nykytilan analyysia. Lohistrategiatyöryhmä ei tehnyt strategisia tarkasteluja eikä tehnyt vertailuja eri kalastusmuotojen välillä, vaan paimennettiin yhden vaihtoehdon perään tukemaan vanhoja tuottamattomia rakenteita. Kalastusmatkailu ja sen yhteiskunnallinen merkitys ei pääse mietinnössä oikeaan asemaan.

Viehekalastus on ylivoimaisesti maailman merkittävin lohenkalastusmuoto. Viehekalastuksesta syntyvän kalastusmatkailun yhteiskunnallinen nettohyöty on Suomessakin merkittävin lohesta saatava tulonlähde. Yksistään viehekalastuksen lupamyntituloja kertyi kesällä 2013 Tornionjoella yli 400 000 euroa, kun Suomen ammattikalastuksen lohesta saama myyntitulo oli 550 000 euroa.

Kun tiedetään, että Ruotsissa pienen Mörrum -joen lupamynti on jo vuosien ajan vastannut Ruotsin ammattikalastuksen lohesta saamaa myyntituloa ja joen kalastusmatkailutulo on suurempi kuin Tornionjoella, on helppo päätellä, missä lohenkalastuksen taloudellinen potentiaali on. Lohen sekakantakalastukseen perustuva nykyinen rakenne ei saa enää estää kalastusmatkailun tuotteistamista Simo- ja Tornionjoella.

Monet lohikysymyksessä perustavaa laatua olevat asiat, jotka työryhmää vetänyt MMM rajasi aihealueen keskustelun ulkopuolelle, jäivät jälkiselvittelyjen varaan. Jokiseura tulee valvomaan, että työryhmän puheenjohtajien, valtiosihteerien Risto Artjoki ja Katariina Poskiparta, Lapin ihmisille lupaamat ja heidän täydentävään lausuntoonsa kirjaamat asiat otetaan osaksi mietintöä sen oleellisena osana, kuten kalastussääntö on oleellisena osana rajajokisopimusta.

Jokiseura on yhtynyt mietintöön ehdolla, että puheenjohtajien täydentävässä lausunnossa listatut asiat toteutetaan myös käytännössä. Näin ollen on tärkeitä, että tämän periaatepäätöksen hyväksymisehtona on seuraavien valtioneuvostojen tekemä tarkka tilanneseuranta, muutoin lohistrategiatyöryhmän mietintö ei täytä lohi- ja taimenstrategialle asettamiamme minimitaloituksia.

Turtola 18.11.2013, Kalervo Aska, pj

Tornio-Muonijokiseura ry

Eriävä mielipide

Kiitämme mahdollisuudesta osallistua kansallisen Itämeren lohi- ja meritaimenstrategian valmistelutyöhön. On hyvin tärkeää, että lohen ja meritaimenen elinkiertoon liittyviä haasteita ratkaistaan yhteistyössä eri osapuolten kanssa. Strategiatyö etenikin hyvässä yhteishengessä. Saavutetuista kompromisseista huolimatta ei kaikilta osin ole päästy yhteisymmärrykseen.

Vaelluskalojen kantojen vahvistaminen ja luontaisen lisääntymisen edistäminen myös rakennetuissa joissa ovat Energiategiassa ry:llekin tärkeitä tavoitteita. Tämä on viime vuosina näkynyt mm. osallistumisena useisiin tutkimus- ja suunnitteluhankkeisiin.

Viime vuonna valtioneuvosto hyväksyi kalatiestrategian, jossa käsitellään monipuolisesti vaelluskalojen elinolojen parantamista. Tätä strategiaa on vietty eteenpäin ja tietoa kertyy koko ajan lisää. Uusimpien tutkimusten perusteella tärkeimpänä asiana ovat nousseet esiin vaelluskalojen koko elinkierron huomioiminen ja kaikkien mahdollisten parannustoimien käyttötarve sisältäen myös istutukset. Suurimmat tietoaikot näyttäisivät olevan kalojen alusvaelluksen helpottaminen ja olemassa olevien potentiaalisten tuotantoalueiden luonnontuotannon käynnistäminen sekä lisätieto siitä, millaiset poikastuotantotavoitteet ovat realistisia.

On ymmärrettävää ja hyvä, ettei nyt käsittelyssä oleva strategia linjaa uudelleen kalatiestrategiassa käsitellyjä asioita. Kuitenkin strategian päämäärään 6 on nostettu elinympäristökunnostukset, painopisteen siirtäminen kalojen istutuksista luontaiseen elinkiertoon sekä kalateiden suunnittelun sekä toteutuksen rahoitus.

Emme voi hyväksyä strategiaan kirjattua tavoitetta istutusvelvoitteiden perusteiden tarkistamisesta tuotantopotentiaalia koskevan tiedon perusteella.

Istutusvelvoitteet ja/tai kalatalousmaksut on asetettu kompensoimaan niitä haittoja, joita vesivoiman rakentamisesta on aiheutunut kalastolle ja kalastukselle. Velvoitteet on määritelty toiminnanharjoittajien luvissa ja ne perustuvat valtaosin vesioikeudellisiin päätöksiin, joita ovat edeltäneet pitkälliset ja erittäin hankalat oikeusprosessit. On hyvä muistaa, että luvanhaltijat eivät ole itse valinneet kompensointitapaa.

Mielestämme strategiatyöryhmän ei tule ottaa kantaa toiminnanharjoittajien lupaehtoihin. Ehtojen tarkistamista on mm. kalatalousviranomaisen mahdollista hakea lupaviranomaiselta, jos katsoo olosuhteiden muuttuneen merkittävästi. Lisäksi toimenpiteessä viitataan tuotantopotentiaaliin. Jokien poikastuotantopotentiaali viittaa teoreettiseen maksimituotantoon, jota ei luonnossakaan millään joella pitkällä aikavälillä saavuteta. Velvoitteet eivät voi perustua teoreettiseen potentiaaliin vaan niiden tulee määräytyä todellisten menetysten perusteella.

Joissakin tapauksissa istutusveloitteiden muuttaminen vaikka samantasoisiksi kalatalousmaksuiksi tai kalatieveloitteeksi voi olla tarkoituksenmukaista, ja tästä luvanhaltijat ovatkin valmiita keskustelemaan.

Strategian ei tule ottaa kantaa mahdollisesti uudistettavan vesilain sisältöön

Hiljattain uusittu vesilaki mahdollistaa jo vaelluskalojen elinolosuhteiden parantamisen tapauskohtaisen harkinnan perusteella sekä olemassa olevia lupia muuttamalla, että uusien hankkeiden lupaharkinnassa. Tätä käytäntöä ei pidä muuttaa, eikä vesilain muuttamisen ole tarvetta. Ja vaikka tässä viitataan vain vesilain mahdolliseen uudistamiseen, ei mielestämme pidä tässä vaiheessa ottaa kantaa siihen, mitä otettaisiin osaksi mahdollisesti uudistettavaa vesilakia.

Mikäli vesilakia uudistetaan lähivuosina, tulee siihen perustaa oma työryhmä, jossa on luonnollisesti oltava edustettuina myös monia sellaisia vesirakentamiseen liittyviä osapuolia, jotka eivät ole tässä työryhmässä olleet edustettuina.

Lohien rasvaeväleikkausten hyödyistä tulisi tehdä kattava selvitys.

Lohien rasvaeväleikkauksen käyttöä kalastuksen järjestämiseen ja muita hyötyjä tulisi mielestämme selvittää ennen kuin päätetään leikkausten aloittamisesta. Kalojen rasvaeväleikkaus on työlästä ja lisää kustannuksia, joten ensin pitäisi olla selkeät näytöt hyödyistä sekä kaikkien osapuolten tuki.

Toivomme ja uskomme, että laajapohjaisella yhteistyöllä ja eri osapuolten näkemyksiä kuunnellen pääsemme eteenpäin vaelluskalantojemme vahvistamisessa.

Helsingissä 15.11.2013

Kati Takala
Asiantuntija Energiateollisuus ry

- 1/2015 Maa- ja metsätalousministeriön tilusjärjestelystrategia 2015-2020
ISBN 978-952-453-875-6 (Verkkajulkaisu)
- 2/2015 Kansallinen lohi- ja meritaimenstrategia 2020 Itämeren alueelle
ISBN 978-952-453-876-3 (Verkkajulkaisu)
- 3/2015 Suomen riistataloudellinen kosteikkostrategia
ISBN 978-952-453-877-0 (Verkkajulkaisu)
- 4/2015 Suomen susikannan hoitosuunnitelma
ISBN 978-952-453-878-7 (Verkkajulkaisu)